

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“



Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

GOEDE VRIJDAG

*Heer, weer dit visioen van Golgotha!
'k Zie U verslappen onder 't zonnebranden.
De zwarte gaten walmen in uw handen.
Men slaat uw sterven fel genietend ga.*

*Met hoofd en vuisten schuddend, roept men: Ha,
Koning! Zoon Gods! wring U van 't hout der schandel!
Men steekt de tong uit, knarst de wreede tanden
En bauwt uw bange kreten spottend na.*

*O God, en alle dagen zie ik weer
Dat Gij mij aanstaart en oneindig teer,
Mijn zoon! gij bij de spotters! schijnt te fluisteren.*

*Ja Heer, 'k sta midden 't woedende gemeen,
Maar laster niet, mijn God, waar zal ik heen?
Ik wacht vergeving eer uw oogen duistren.*

WILLEM DE MÉRODE

Uit:
MUUS JACOBSE

Het huisgezin

paasdag

*De morgenschemer werd een bliksemslag.
Licht wentelde de steen weg waar Hij lag.
De duisternissen vloden in beschaming.
Het graf was leeg. Het was de eerste dag.*

*Vrouwen die rouwende het haar ontbonden,
De steen bewenend die zijn voeten wondde,
Herkenden met een sidderende kus
De nieuwe aarde waar zijn voeten stonden.*

*Mannen die wandelden van stad naar vlek
Vonden een Derde in hun tweegesprek,
Maar toen zij wilden dat Hij in zou keren,
Ontweek Hij zegenend hun gastvertrek.*

*Door dichte deuren is Hij ingekomen.
Hij heeft de schrik der ogen weggenomen
En etende van honingraat en vis
Werd Hij tot geur van luchten, glans van stromen.*

DE AVOND was gevallen over het land Gosen. Het was een warme dag geweest, ook een bijzondere dag. De Israëlieten hadden weer hard moeten werken als slaven van de Egyptenaren; dat was niet bijzonder. Maar ze wisten het, dit zou de laatste keer zijn, de laatste dag als slaaf, want nu zou de bevrijding komen. Het was een drukke dag geworden, want er was heel wat te doen geweest om de grote uittocht voor te bereiden. Maar nu was er rust in de witte huisjes.

In een daarvan woelde Sholem, een jongen van een jaar of tien, in zijn bed om en om. Hij kon maar niet in slaap komen. Zijn zes broertjes en zusjes sliepen wel. Ze waren allemaal jonger dan hij. Hij was de oudste. Ze waren vroeg naar bed gestuurd die dag, om nog wat te slapen, want midden in de nacht zouden ze moeten opstaan. In de andere kamers van het huis hoorde hij vader en moeder en hun oude oom, die bij hen inwoonde, heen en weer lopen om nog allerlei dingen klaar te zetten voor de maaltijd straks, midden in de nacht.

Ja, het was een bijzondere dag geweest. Mozes en Aäron waren gekomen en hadden verteld van hun laatste bezoek bij Farao. Al een keer of tien waren ze daar geweest. Telkens met dezelfde vraag: „Zo zegt Jahweh, de God van Israël: Laat mijn volk gaan om voor mij een feest te vieren in de woestijn”. De eerste keer had Farao gezegd: „Wie is Jahweh, naar wie ik zou moeten luisteren? Niks mee te maken. Ik ken die Jahweh niet en ik zal Israël ook niet laten gaan”. Jahweh, dacht Sholem, ja zo noemde Mozes God nu steeds. Eigenlijk een nieuwe naam... Jahweh... Hé, dat betekende gewoon: Hij is er! Wat dom dat hij dat niet eerder had gezien. Nu werd het hem plotseling duidelijk. Natuurlijk: Hij is er! Wat dacht Farao wel? Hij is er! Nou dat hadden ze dan gemerkt. Telkens als Farao weigerde hen te laten gaan, kwam er een verschrikkelijke straf van God, van Jahweh. En dan vroeg Farao gauw of Mozes en Aäron toch wilden bidden dat de straf opheide; dan zou hij de Israëlieten laten gaan. Maar als de straf weg was, mocht het toch weer niet van Farao.

De vorige keer toen de sprinkhanen geweest waren en alles hadden kaalgevreten, waren Mozes en Aäron bij Farao weggejaagd. Toen was er weer een akelige straf van God gekomen. Drie volle dagen was het overdag pikdonker gebleven in Egypte. „Nog zwarter dan bij ons 's nachts”, dacht Sholem, „Afschuwelijk”. Wat zullen ze in angst hebben gezeten. Gelukkig was het bij hen overdag gewoon licht geweest. Aan het eind van die drie dagen was Mozes weer bij Farao geroepen. Farao was wat bijgedraaid en had gezegd: „Goed, ga dan maar, en je kinderen mogen jullie ook meenemen (Ja, dat had hij eerst niet eens willen toestaan, die ellendeling), maar al jullie koeien, schapen en ander vee moet je hier achterlaten; dat wordt allemaal van mij”. Maar Mozes had gezegd: „Geen sprake van; al ons vee gaat ook mee, zonder dat er een poot aan ontbreekt; daarvan zullen wij voor onze Heer moeten offeren”.

pascha

[VRIJ NAAR EEN JOODSE LEGENDE]

DOOR

J. POEDER — VOORSCHOTEN

Toen was Farao verschrikkelijk kwaad geworden. Hij had geschreeuwd: „Dan gaan jullie maar niet, en jij Mozes maak dat je wekomt. 't Is nu de laatste keer geweest. Zorg dat je mijn gezicht nooit meer ziet, anders zul je sterven!” Maar Mozes had zich deze keer niet laten wejagen. Hij had gezegd: „Inderdaad Farao, u hebt juist gesproken. Ik zal uw gezicht nooit meer zien! En luister nou eens goed Farao. Jahweh heeft gezegd: Te middernacht zal Ik dwars door heel Egypte gaan; dan zal elk oudste kind van ieder gezin sterven. Ook uw oudste zoon, Farao en ook het oudste kind van de slavin achter de handmolen, en ook al de eerstgeborenen van uw vee. En er zal een verschrikkelijk gejammer zijn in heel Egypte, zoals er nog nooit geweest is en zoals er nooit meer zal zijn. Maar tegen de Israëlieten zal geen hond zijn tong durven bewegen, want Jahweh maakt scheiding tussen de Egyptenaren en de Israëlieten. En Farao, ik ben nog niet klaar, al uw dienaren hier zullen tot mij komen en zich voor mij neerbuigen, ja ja, en smeken: Ga heen, ga alsjeblieft, u en al het volk. Daarna zal ik heengaan. Maar uw gezicht zal ik nooit meer zien”. En woedend had Mozes zich van Farao afgekeerd en was weggegaan.

Dat was wat anders dan weggejaagd te worden, dacht Sholem, en draaide zich weer eens om. In de andere bedjes hoorde hij de rustige ademhaling van zijn broertjes en zusjes. Vroeger hadden ze nog een jongetje gehad, maar dat was door een soldaat van Farao meegenomen. O... wat had moeder gehuild, en wat was vader boos en verdrietig geweest toen hij het 's avonds hoorde. Maar van nu af, van vannacht af zou alles beter worden. Ze zouden wegtrekken naar het beloofde land en de onderdrukking zou voorbij zijn. Ja, vannacht zouden de Egyptenaren zelf één van hun kinderen verliezen. God zelf zou ze doden. Dan zouden ze jammerend komen en hun smeken weg te gaan. En dan zouden zijn vader en moeder en alle andere vaders en moeders tegen de Egyptenaren zeggen: Goed, maar geef eerst jullie gouden en zilveren ringen en armbanden en oorbellen en ook jullie mooie kleren. Dat was natuurlijk een soort vergoeding omdat ze altijd zo hard gewerkt hadden zonder loon.

In de avondschemering hadden ze een lam geslacht. Dat moest van God. Het bloed hadden ze opgevangen en in een schaal gedaan. Dat mochten ze niet weggoeien, want daarmee mochten ze de deurposten en de bovendorpel bestrijken. Want God de Heer zou vannacht door heel Egypte gaan om alle oudste kinderen uit ieder gezin, alle eerstgeborenen, te doden. Maar als Hij een deur zag met bloed van een lam aan de posten, dan zou Hij dat huis niet binnengaan om te doden, want daar was al bloed gevloeid.

Bij ons dus niet, dacht Sholem, want anders zou hij als oudste straks worden gedood. Hé, afschuwelijk, hij moest er niet aan denken. Gelukkig dat er bij hen bloed aan de deurposten zou zitten... Maar plotseling zat hij rechtop in bed... Was het eigenlijk wel gebeurd al? Toen hij naar bed ging, stond de schaal met bloed nog onaangevoerd in de keuken met de hysopspons ernaast. Oom Baruch en vader zouden het doen. Maar hadden ze het al gedaan? Stel je voor dat ze het zouden vergeten. Het zweet brak hem uit. „Vader” riep hij zachtjes naar de andere kamer, waar hij vader en moeder nog bezig hoorde, „Vader”.

Daar kwam vader al. „Wat is er jongen, kan je niet slapen?” „Nee vader, maar hebt u het bloed al aan de deurposten gestreken?” „Dat heeft oom Baruch, geloof ik, al gedaan, jongen, ga jij nu nog maar even rustig liggen, hè”. En vader streek met zijn hand over Sholems gezicht. „Jongen” schrok hij „wat zweet je en wat zijn je wangen heet. Je hebt toch geen koorts?”

„O, ik ben zo bang dat ik doodga”.

„Ach jongen, je weet toch wat Mozes gezegd heeft. Wanneer God het bloed ziet aan de bovendorpel en de deurposten, dan zal Hij dat huis voorbijgaan. En voortaan moeten wij elk jaar op deze dag feestvieren, het feest van Pascha, voorbijgang. Wees nu maar rustig, mijn jongen, maar kind wat ben je warm”.

„Maar vader, is het bloed al aan de deurposten? Want anders moet ik toch sterven. Vader, is het nu al gebeurd of niet?”

„Rustig jongen, ik zal het dadelijk even aan oom Baruch vragen, maar die is altijd zo secuur, dat weet je wel. Hij heeft het vast al gedaan”.

„Maar ik wil het zeker weten, vader. Nú! O, ik ben zo bang. Ik kan toch niet meer slapen”. En hij traptte wild de dekens van zich af. „Sholem, Sholem, kalm nou toch jongen. Goed dan zal ik het nu meteen gaan vragen”.

„Nee, nee, ik wil het zelf zien, ik moet het zelf zien, ik wil niet sterven”.

„Nou, zullen we dan samen gaan kijken? Kom dan maar mee, dan kan je jezelf overtuigen”.

Sholem kroop haastig uit bed en samen gingen zij naar de voordeur. Vader deed de deur open. Het was al bijna helemaal donker buiten.

De hemel was diepblauw en miljoenen sterren pinkelden in de lucht.

„Kijk”, zei vader nog voor ze naar buiten stapten, „veel sterren, hè? Onze vader Abraham heeft die vroeger ook gezien. Toen zei God tegen hem: Zo zal nou uw nageslacht zijn, dat in het beloofde land zal wonen. En dat zijn wij Sholem, en al onze kinderen en straks jouw kinderen en daar de kinderen weer van”.

„Ja”, zei Sholem opeens kinderlijk nuchter „als het bloed tenminste aan onze deurposten zit. Laten we nu direct gaan kijken”. Ze gingen naar buiten en keken. De harten van Sholem en zijn vader stonden bijna stil van schrik. De deurposten waren nog blank. Oom Baruch had het in alle drukte blijkbaar toch vergeten.

„O vader” kreunde Sholem.

„O Here God” zuchtte vader in ontzetting.

„Maar het is nog niet te laat!” riep Sholem.

„Nee, gelukkig niet” zei vader, „maar het moet nu wel onmiddellijk gebeuren”.

„Samen doen, vader, samen doen”, smeekte Sholem.

„Natuurlijk, natuurlijk mijn jongen”.

En even later stonden zij het bloed aan de deurposten te strijken. Om beurten hanteerden zij de hysop gedrenkt in bloed. Vader deed de bovendorpel, want daar kon Sholem nog niet bij. Maar hij mocht het grootste deel van de zijposten bestrijken.

Toen ze klaar waren, keken ze nog even naar hun werk. De posten waren nu zwart.

Onder die donkere poort door gingen ze naar binnen. Vader sloot de deur. Toen omhelsde vader hem plotseling heel stevig. Sholem begreep het. Hij voelde vaders tranen op zijn wang. Zou vader nu ook denken aan Abraham en Izaäk? Zwijgend bleven die twee bij elkaar. Ze hoorden de ademhaling van de kinderen in hun bedjes. Dat waren nu enkele van die sterretjes, dacht Sholem. En hij zelf was er nu ook één van. Dat wist hij nu heel zeker. En later zouden er nog meer sterren komen, van zijn kinderen en van zijn vriendjes, zijn vriendinnetjes... en daar de kinderen weer van... een groot volk, dat niemand tellen kan. En elk jaar zouden ze het feest vieren van Pascha, voorbijgang.

Voorbijgang van de dood, voor wie het lam geslacht is. En ze zouden later in het geloofde land wonen, van melk en honing en overvloed. Maar eerst zouden ze dwars door de woestijn moeten. Dat kon nog wel eens een lange en vermoeiende reis worden. Vannacht nog zouden ze op weg gaan. „Kom jongen”, zei vader zacht, „Het wordt tijd. Ga jij je broertjes en zusters maar eens wakker maken”.

HET ROOD-WIT-BLAUWE BOEKJE

[Nu komen Ot en Sien op toer]

Als u het Roodwitblauwe Boekje van drs Willem Diemer hebt gelezen, doorgeworsteld wel te verstaan; als u het hebt gesavoureed zoals u dat met een uitgebreid diner doet: door daar met kennis, smaak en zelfbeheersing datgene uit te selecteren wat uw maag verdragen kan; en als u dit geselecteerde rustig de tijd en de gelegenheid van het verstouwen hebt geschonken; als u van uw verbazing over al de geciteerde en min of meer (meestal meer meer dan min) ter zake doende wijsheden bekomen bent; als u met gepaste vrijmoedigheid alle graatjes en afgekloven botjes op de rand van uw bordje hebt gedeponed; en als u gevoeld hebt dat dit boekje u heeft aangesproken: aangesproken in uw grote zorg om een geschoffeerde nationale jeugd; aangesproken in uw dagelijkse bekommernis over een door meedogenloze godsdienstwaan bedreigde kerkelijke jeugd; dan zult u er toe komen God de Heere te danken voor het wonder: dat er nog Nederlanders op vrije voeten rondlopen, die een dergelijk protest tegen de vernieling van ons volk en onze cultuur op papier kunnen zetten!

De schrijver woont in dat rustieke Delden, dicht bij de Dikke Steen, bij de Twickelse Bossen, bij de waterval en in de stilte, tussen betrouwbare Saksische boeren en verrukkelijk golvende graanvelden op de hoge es, in ons steeds onvolprezene Twenthe. Hij die het Roodwitblauwe Boekje schreef is een neerlandicus, evenals drs Anton Oskamp die het Rode Boekje schreef. Hij is eveneens leeraar nederlands en geschiedenis, even wetenschappelijk opgeleid tot zijn vak, is onderwezen in dezelfde vaderlandse geschiedenis, heeft dezelfde ondergrond, kent dezelfde litteratuurgeschiedenis, dezelfde cultuurgeschiedenis, heeft gedronken aan dezelfde wetenschapsbronnen, heeft dezelfde Valerius en dezelfde Multatuli bestudeerd, Vondel, Hooft en Hugo de Groot, dezelfde Ruusbroec en dezelfde Wolkers. Toch blijven er enkele markante verschillen tussen deze beide heren bestaan, die verder gaan dan de omslagkleuren van hun boekjes-in-zakformaat.

De zogenaamd democratische Oskamp bij voorbeeld komt uit een pastorie en zou par droit de naissance gerekend mogen worden tot de gediskwalificeerde intellectuele bovenlaag der maatschappij... gediskwalificeerd tot in de medische hulpverlening, de studieregelingen en de belastingtarieven. Diemer daarentegen komt, naar hij beweert, uit een turfgraversgezin in „Temmerkompas”. Indien iemand dan zou hij het recht moeten hebben om tot de underdogs een opruimend boekje te richten, teneinde deze samen en in vereniging in het geweer te roepen tegen Oskamps geciviliseerde regentenklik. Maar niet alzo. De rollen zijn door een speling van het lot — van mij mag u zeggen: door Goddelijke leiding — verwisseld. Die het ziet, die lache daarover zijn gelovige lach.

Het boekje van Diemer (96 bladzijden, hetzelfde wegmoffelformaat als het rode en groene boekje) noemt twee maal de naam van Jezus Christus. En geeft een maal een vloekwoord. Maar het ademt de geest van Marnix van Sint Aldegonde en van Adraen Valerius; bestrijdt vurig de geest van Douwes Dekker, van Karl Marx en van Ikjancremer. En daarom waag ik het dit zeer christelijke boekje warm bij u aan te bevelen, als uw jeugd u lief is.

—o—

Als u het geschrift van drs Diemer wilt inventariseren zit u al voor de eerste moeilijkheid. U hebt bijvoorbeeld goede ogen nodig om de mirakel kleine vijf- of vierpunts-

letter te lezen; neem voor de zekerheid maar een leesloep. Of beter nog: een leesloupe, want het gaat om verrijnd nederlands, van vreemde smetten vrij. En dan hebt u een of twee avonden met rust en stilte nodig, wilt u het in u opnemen. Savoueren zozegd. Voorts is het wel goed om u vooraf Max Havelaar (Douwes Dekker) voor de geest te halen: die het falende regeerbeleid misbruikte om onze molukkers en hun bruine broeders tot klewangwettende krijgsvangen op te zwepen, waarvan we de rekening na 4½ eeuw cultiverend, reformerend en profiterend kolonialisme gepresenteerd krijgen. En daarna tracht u uw zich vermenigvuldigende gedachten in enige volgorde op te schrijven. Bij voorbeeld:

1. Diemer bestrijdt Oskamp op nationale grondslag.

Deed hij dat vanaf christelijk standpunt dan bereikte hij slechts de christelijke lezers. Dan kwam zijn stem in het kamp van zijn activistische tegenstanders heel niet over. Dan ging zijn stem bovendien over de hoofden van de meeste scholieren en hun ouders heen.

Zou Diemer op communistische basis Oskamp bestrijden, dan bereikte hij de revolutionairen wel — maar zou ons volk evenmin steunen, wijl niet aangehoord worden vanwege zijn taal.

Het gemeenschappelijk element echter van revolutionaire, contrarevolutionaire, anti-revolutionaire en andere Nederlanders ligt juist in hun gemeenschappelijke nationaliteit, hun gemeenschappelijke geschiedenis en toekomst, hun gemeenschappelijke hedendaagse situatie als minderheid in een machtig statenconcern, hun gemeenschappelijke taal (voor welke een aparte strijd het strijden waard ware). Kortom: Diemer spreekt voor het forum van heel ons land. Hij strijdt voor het behoud van een gezond nederlands onderwijs aan een gezonde nederlands jeugd; waarbij alle christelijke en maatschappelijke deugden mitsgaders de lichamelijke en geestelijke hygiëne van toekomstige vaders en moeders betrokken zijn.

En zeg nu niet, gij voorstander van vrijgemaakt gereformeerd onderwijs, dat deze dingen langs uw reïncultuurschooltje heengaan. Want in een land, zoals drs Diemer verdedigt en in welks toekomst hij gelooft, zou de kerk een stil en gerust leven kunnen leiden, in zoveel eerbaarheid, dat vrijgemaakte scholen overbodig waren. Hij werkt voor u, vangt alle klappen voor uw school op, en organiseert een rioldienst, door welke het klimaat voor uw kerkelijke school leefbaar en zindelijk wordt. Dit over die nationale grondslag.

2. De Drent Willem Diemer, wonende tussen zijn saksische broeders (u weet waar de namen Drenthe en Twenthe vandaan komen?) is uitgerust met de beschouwende, conservatieve, de-kat-uit-de-boom-kijkende aard, door Cato Elderink zo fijn gekenschetst in de regel: dat „al wat echt goed is, zo langzaam greuit as ekenbeume”; en door Diemer zelf: „rustig doorgaan want de beste ideeën zijn al 2000 en meer jaren oud”, terwijl hij Hölderlin citeert: „Wo aber Gefahr ist, wächst das Rettende auch”.

3. Bestrijden blijkt een te zwak woord te zijn voor de bewerking, welke Diemer aan Oskamp ten goede laat komen. Iets meer genuanceerd mogen we stellen dat Diemer met zijn wetenschappelijke collega de smerige schoolvloer aanveegt; hem op vorstelijke wijze onderwijst bij 's mans wetenschappelijke, didactische, sociale en ethische tekortkomingen; de holle leugenachtigheid van het rode boekje met hautain gemak ontmaskert en in het hart raakt; en tenslotte zijn liefde voor

Oskamp bewijst door hem te tuchtigen met een oorvijg, die technisch goed geregisseerd enige tijd nadreunt in een:

„Daar! — Dèr! — Dè! — D! — ! — ”

4. Imponerend zijn: de hoge morele verontwaardiging van drs Diemer over het nationaal schofferen van de nationale jeugd, en dit op nationale kosten: achtentwintig cent van elke belastinggulden gaat er in zitten; de zuiver-wetenschappelijke aanpak van deze straoefening-in-zakformaat; het griezelige-geestige niveau van woordgebruik, woordspel, woordspelingen, klinkerspel en letterkundig letterspel; de oriëntering op de christelijke gehoorzaamheid van Marnix: „dan dat ick Godt den Heere / der hoochster Majesteyt / heb moeten obediëren / in der gherechticheyt” (de slotregels van ons volkslied) enerzijds; en de oriëntering op de ondermijnende schijngehoorzaamheid van Multatuli: „Anders dienen dan ik te Lebak dien-de kan ik niet”, anderzijds.

5. De neerlandicus Diemer geeft de neerlandicus Oskamp partij (waar geen weerwoord op past) inzake het gebruik van hun gemeenschappelijke moedertaal. Hij begint bij Ruusbroec, immers de grondlegger van de dietse letterkunde, passeert alle hoogtepunten uit onze taalgeschiedenis, brengt alle historische invloeden in rekening (van regententijd tot revolutie, van stadhouderloos tijdperk tot het moderne ikjancremerse luilletterland); tilt zijn arme collega tot duizelingwekkende hoogte en geeft hem dan een breed uitzicht op de hedendaagse taal der Bommels en Tompoezen. Goede herhalingscursus in Nederlands voor oudscholieren. En geen romantisch „mijne moedertaal is de scho-ho-ho-ho-hoonste taal!”

6. De taal van Diemer, hoewel algemeen-beschaafd-nederlands, bevat naast enige prachtige vondsten in het reclasseren van verdorven woorden ook een enkele vloek. Dat is de schrijver niet ontgaan: in zijn drift roept hij verdomme en staat er even beduusd bij stil.

Ja het is er uit, en u bent er niet slechter van geworden dan toch al. Zo iets lucht trouwens op. Er zijn tal van praktische vloekers, die hun ongepaste woorden voor inwendig gebruik reserveren, maar die in uiterlijk geijkte kerkelijke taal God de Heere voor hun wagentje durven spannen. Het is nog geen tien jaar geleden, dat een kerkelijke schrijver zijn lezers tegen iemand ophitste omdat die in waarachtige bezieling het woord „waarachtig” had gebezigd. De schijnheilige zette een goede wacht voor zijn eigen lippen, maar speelde Gods volk tegen Gods volk uit om daar zelf „beter” van te worden. En dat noem ik pas vloeken!

Als onze schrijvers, als onze christenmensen, eens wat beter luisterden naar het godvruchtig vloeken van de kleine profeten, om van de grote maar te zwijgen, dan zou onze taal misschien wat forser van klank — maar zeker geestelijk-kuiser worden. Overigens kunnen we van Paulus ook nog heel wat leren, voor wat zijn spontane spreken inclusief woordspelingen betreft. Wie niet tegen grote woorden kan moet de Bijbel maar gesloten laten. Zei... ene K. Schilder.

—o—

Er zijn aan deze welsprekendheid van drs W. Diemer natuurlijk ook schaduwkanten te signaleren. En dat doen we maar gauw, al ware het slechts om te voorkomen dat deze bespreking werd versleten voor een kritiekloos applaus voor een redder des vaderlands die waarschijnlijk „niet eens gereformeerd” is... Maar overigens is de schaduw, die dit licht vergezelt, zo evident dat elke lezer die moet opmerken. Terwijl het tenslotte ook een zaak van eenvoudige rechtvaardigheid is,

En op deze komma blijven we een week hangen.

VIERHOUTEN

D. W. L. MILO

P.S.

Hangt u goed? Dan nog even dit. In het eerste artikel over het Rode Boekje stond, dat Tulp in Zwolle er niet te goed voor was het te drukken. En dat was wel juist, want de firma die zich met deze bloemrijke naam siert héeft het gedrukt. Maar aan die firma is al sedert jaren geen menéer Tulp meer verbonden. Die was daar inderdaad te goed voor.

M.

KERKELIJK Leven

Hiërarchie

We willen in dit artikel iets zeggen over een kwaad dat door alle eeuwen heen een zee van ellende over de kerk van Christus heeft uitgestort. Het is een **zonde** die steeds opnieuw het lichaam der kerk heeft verankerd. Het gaat daarin zonder meer om een demonisch verschijnsel dat speciaal de ware eenheid der kerk heeft geschonden. Zowel door het uiteen drijven van hen die naar de wil van Christus één moeten zijn, als door het samenhouden van hen — gelovigen en ongelovigen — die naar het Woord van God in zijn gemeente nooit kunnen en mogen samenleven.

We bedoelen de zonde van de hiërarchie.

☆☆☆

Wanneer men het woord hiërarchie hoort denkt men veelal aan bepaalde stelsels van kerkregering waarin de hiërarchie openlijk en duidelijk in praktijk gebracht en gelegaliseerd wordt.

Zo'n hiërarchie is er b.v. in de Rooms-Katholieke Kerk. In deze kerk heeft ze de gestalte gekregen van een kerkregering die uiteindelijk geconcentreerd is in de persoon van de Paus, die zich stedehouder van Christus waant en zich in de wereld aandient met de verbijsterende woorden: **wij zijn Petrus**.

Zo'n hiërarchie is er ook in de kerken waarin een synode legaal of in feite de „hoogste” macht bezit. Het gaat daarbij dan om een kerkelijke organisatie met een hoogste bestuur — welke naam dat ook moge dragen — waaraan men op straffe van uitsluiting uit de kerk, gehoorzaam moet zijn.

Maar, en dat moet met alle nadruk gezegd worden, men is hopeloos oppervlakkig, ja, men kan zelfs slachtoffer van dit kerkverwoestende kwaad zijn als men meent, dat met de officiële verwerping van deze stelsels van kerkregering het kwaad van de hiërarchie is bezworen! Zo eenvoudig is de zaak niet! Zelfs een kerkorde die van hiërarchische smetten vrij is, vormt beslist nog geen ijzeren gordijn tegen het hiërarchische kwaad.

Wij hebben dat in de Gereformeerde Kerken in de laatste decenniaën maar al te pijnlijk en met verschrikkelijke consequenties beleefd.

De oude kerkenordering van deze kerken is principieel anti-hiërarchisch. Maar de synode van 1926 bestond het om in flagrante strijd met de kerkorde ambtsdragers te schorsen geheel buiten de daartoe alleen gerechtigde kerkeraden om. De synoden van 1939/42 en 1943/45 gingen op deze hiërarchische weg onveranderd voort. Zij presteerden bovendien de brutaliteit om tegen de wil in van de overgrote meerderheid der kerken — **haar lastgevers!** — de kerken op te schepen met een aantal leeruitspraken, die ze nota bene als „Goddelijke waarheden” aandienen, waaraan men zich bij alle ambtelijke arbeid stipt moest houden op straffe van zich aan eedbreuk schuldig te maken en als ambtsdrager afgezet of als kerk uit de gemeenschap der kerken uitgestoten te worden! ¹⁾

En de synode van Hoogeveen demonstreerde een hoogtepunt van hiërarchische machtsoverschrijding. Zij bedreef niet alleen alle kerkrechtelijke wandaden van haar hiërarchische voorgangsters uit de jaren veertig, maar legaliseerde bovendien het kerkrechtelijke monstrem van „het wegroepen van achter een ontrouwe kerkeraad”, met volkomen negatie van de in de kerkenorde voorgeschre-

ven kerkelijke weg, en dekte zo met haar autoriteit een goddeloze en fatale kerkscheuring. ²⁾

☆☆☆

Neen, met de verwerping van evident hiërarchische stelsels van kerkregering is het kwaad van de hiërarchie allerm minst bezworen.

Het is zelfs heel goed mogelijk dat iemand die daar heftig tegen fulmineert deze zonde, terwijl ze in volle kracht en verschrikking in de kerk voortkankert, niet eens heeft gezien! Ja, dat hij er zich misschien wel zelf op een ernstige wijze aan schuldig maakt. Als deze stand van zaken niet zo gevaarlijk was zou men die als een „beminnelijke naïviteit” kunnen betitelen!

Het komt er daarom op aan dat men het kwaad van de hiërarchie werkelijk kent. Want alleen dan kan men het **herkennen** zoals het in allerlei gedaante in de kerk van Christus optreedt. Het is in de kerk heel vaak voorgekomen dat men er voor een ketterij, een zonde waarschuwde terwijl men die in concreto niet echt onderkende, ja, er zelf slachtoffer van geworden was. Soms zelfs in zo ernstige mate dat de waarschuwing tegen het gesignaleerde kwaad er tegelijk ook een openbaring van was!

Het is helaas maar al te dikwijls zo, dat een zonde zelden in haar **geestelijke wortel** wordt gekend. Men heeft vaak alleen maar oog voor enkele ruwe openbaringen, vormen, gestalten daarvan. Men ziet, anders gezegd, van een zonde alleen dat wat daarvan voor ieder zichtbaar is, wat daarvan boven de grond komt. Maar men heeft geen besef van wat de bron, het beginsel daarvan is. En men ziet ook niet dat één en hetzelfde kwaad zich op heel veel en soms zelfs op geheel tegenstrijdige manieren kan openbaren.

☆☆☆

Om daarmee te beginnen: Kuyper heeft er eens in een diepborende analyse van de hiërarchie op gewezen dat het kwaad van de hiërarchie het eerst en het gevaarlijkst optreedt in de **plaatselijke**, de **particuliere** kerk.

Zo was het van het ontstaan der kerk af. En zo is het door alle tijden heen gebleven.

De hiërarchie kwam namelijk in deze vorm op dat de plaatselijke kerk geregerd werd door een groep presbyters onder welke een (plaatselijke) bisschop de eerste plaats innam.

Het woord hiërarchie wijst daar naar zijn oorspronkelijke betekenis duidelijk op. Het hangt namelijk samen met het griekse woord „hiëroi” dat zo iets als heilige, boven het volk verheven priesters aanduidt. En het woord hiërarchie doelt dan op de heerschappij van die heilige priesters in een of andere godsdienstige gemeenschap.

Welnu, in de oude kerk stelde men al gauw ten aanzien van hen die de kerk zouden regeren de eis dat zij bijzondere „heiligen” zouden zijn. Mannen die metterdaad „heiliger” waren dan het gewone kerkvolk. Dat volk is niet meer dan een massa „leken”. Maar de presbyters met hun bisschop waren de „geestelijken”, die in heiligheid ver boven dat lekenendom kwamen te staan. Vandaar dat men hun b.v. het coelibaat oplegde. Zij alleen mochten later bij de viering van het Heilig Avondmaal, de eucharistie, de wijn drinken. En van hen werd gezegd dat ze bij hun wijding een speciale genade, een ambts-genade, ontvingen die hen ver boven de „gewone” gelovigen uithief en die een „character indelebilis” bezat. Dat wil zeggen: die deze mannen een nieuwe „kwaliteit”, een nieuwe „hoedanigheid” verleende die nooit meer uit hun persoon kon worden wegge-

daan. Ook al zouden ze uit het ambt en de kerk worden gestoten.

Zo vormden de ambtsdragers van een plaatselijke kerk een groep van bijzondere heiligen, een „geestelijke stand”, die metterdaad de kerk regeerde. En zo bóven de gemeente stond.

Dit was de eerste vorm van hiërarchie. En tegelijk ook een zeer gevaarlijke. Want ze maakten de gelovigen onmondig. En wat nog erger was: ze stelde zich tussen Christus en zijn gemeente en maakten de directe gemeenschap tussen de kerk en haar Heer, wat háár betrof, onmogelijk.

☆☆☆

Nadat God de grote Reformatie aan de Westeuropese kerken had geschonken verduwen uit de reformatische kerken de kaste van de bijzondere heiligen. De eis van de bijzondere „heiligheid” en de theorie van een bijzondere onvernietigbare ambts-genade werden verworpen. Het coelibaat werd afgeschaft. Een hoofdthema uit Luthers prediking was het priesterschap aller gelovigen. Alle gelovigen, zo riep hij eens uit, zijn zonder uitzondering priesters, bisschoppen en pausen!

Maar — de mens bleef dezelfde!

Ook de **gelovende** mens!

Dat wil zeggen: in zijn hart bleef de zonde woelen. Speciaal de wortelzonde: de zelfzucht, de hoogmoed, met haar vele uitstralingen van eerzucht, geldzucht, genotzucht, gemakzucht, machtswellust enz. En deze krijgen, als ze daarin opkomen en doorwerken, in de kerk, hun meest verwoestende uitwerking.

Toen nu de reformatische beweging aan kracht inboette, openbaarde zich de geestelijke hoogmoed, de machtswellust die in de oude christelijke kerken tot de zo juist geschetste hiërarchie had geleid zich al heel gauw opnieuw. En wel in de overschatting van „het ambt”. Dat „ambt” werd hemelhoog verheven. Men concentreerde in dat „ambt” alle kerkelijke macht. Terwijl men de schijn bewaarde, dat de gemeente meewerkte en meeregeerde, kregen de dragers van dat „ambt” in feite alle kerkelijke touwtjes in handen.

Onder de mannen van het „ambt” namen voorts al heel gauw de dienaren des Woords de eerste plaats in. Zij hadden het voordeel in de regel het best op de hoogte te zijn van de kerkelijke zaken en de „theologie”. Ouderlingen en diakenen waren reeds spoedig weinig betekende, onbeduidende, verschijningen. De Lutherse kerken kenden ze zelfs in het geheel niet. Die werden voluit „pastorenkerken”. Maar ook in de gereformeerde kerken betekenden ze al gauw niet veel meer. Vaak waren ze met hun eigen figuur verlegen. Ze werden een soort slippendragers van zijne hoogheid de dominee; figuranten voor lagere diensten, wassen neuzen om het spel compleet te maken. De **dominocratie** ontstond.

In schijn had men nog een presbyteriale kerkregering. In wezen was de dominee alles. Hij was de 1 en de ouderlingen en de diakenen vormden de nullen, die áchter dat getal werden geplaatst en die één al groter maakten.

☆☆☆

Kuyper beschreef eens hoe deze dominocratie in de Ned. Herv. Kerk fungeerde.

Hier is zijn verhaal.

Een predikant wordt in een gemeente bevestigd zonder dat hij verplicht wordt bepaalde vragen te beantwoorden. Hij wordt

dus aan een gemeente vastgemaakt zonder zelf aan iets bepaalds vast gemaakt te worden of zichzelf vast te maken. Hij mag voorts wettelijk als evangelie verkondigen, wat voor hem evangelie is, zelfs het betoog dat Jezus nooit heeft bestaan. Hij mag verder dopen en het Avondmaal bedienen net zoals hij dat verkiest. Aan geen formulier of vragen is hij daarbij gebonden. „Bij de leiding der Godsdiensttoefeningen — zo werd door de kerkelijke besturen gedeceeteerd — gaan de predikanten, zowel in het algemeen als in het bijzonder, met betrekking tot het gebruik van de Heidelbergse Catechismus, de Liturgische Schriften, „de vragen bij de voorbereiding tot het Avondmaal”³⁾, de Psalmen en de Gezangen naar eigen oordeel te rade met de Godsdienstige behoeften (!!) hunner Gemeenten.” Dat wil zeggen: er was daarbij de consequente wettiging van de wetteloosheid. De gemeenten waren in prediking en sacramentsbediening volledig aan de wil en de gril van de dominee overgeleverd. Ten opzichte van de predikanten bestond er zo een volkomen **leervrijheid**. Maar dat betekende voor de gemeenten — speciaal wanneer deze slechts één predikant hadden — **hoordwang**.

Met de bevestiging van de huwelijken stond het precies zo. De predikanten mochten die geheel en al naar hun particuliere liturgische en dogmatische inzichten inrichten. Omtrent verdere herderlijke zorg was eveneens niets bepaald. Iedere predikant was vrij zich ook daaraan te wijden naar eigen inzicht — of ook er helemaal niets aan te doen.

Bovendien had de predikant als voorzitter van de kerkeraad een enorme macht. Hij had de bevoegdheid elk voorstel dat hem niet aanstond niet in behandeling te geven. Of hij maakte, wanneer de gang van zaken bij de bespreking daarvan in de kerkeraad hem niet beviel, van een zaak „een geschil”. Daardoor bewerkte zo'n dominee dat de behandeling van de in geding zijnde kwestie voorshands niet kon doorgaan, omdat het gehele geval op die wijze aan het classicaal bestuur werd geëndosseerd.

Inderdaad hier heeft men een hiërarchie — nu in de vorm van een dominocratie — van het zuiverste water.

☆☆☆

Uit deze hiërarchie in de plaatselijke kerk ontstond geleidelijk de hiërarchie in gehele kerkengemeenschap. De bisschop van de kerk in een grote stad — veelal een bekwaam theoloog en regent — kreeg in de loop van de tijd zeggenschap over alle kerken in de omgeving van zijn woonplaats. De bisschoppen van de grootste steden werden aartsbisschop of archimandriet en onder hen werd ten slotte die van Rome de hoogste. Hij werd de paus.

En de dominocratie werd het startpunt voor de hiërarchische kerkorganisatie van protestantse kerken. De Ned. Herv. Kerk is daar een schoolvoorbeeld van. In de organisatie die Koning Willem I bij Koninklijk Besluit in 1816 aan de kerk oplegde hadden de dominees alles te zeggen. En toen de regering in 1852 aan de kerk haar vrijheid terugschonk hielden de predikanten de aan hen geschonken macht over de kerk met beide handen vast! De organisatie van de kerk werd, zoals Groen van Prinsterer het puntig zei, van staatskreatuur staats erfgenaam waarin de dominees alles te zeggen hadden.

☆☆☆

Maar dit alles is nog niet de gevaarlijkste hiërarchie.

Daarover een volgende keer.

¹⁾ Deze synode schorste prof. Greijdanus, de meerderheid van de kerkeraad van Kampen, zette prof. Schilder af en stootte de kerk van Bergschenhoek uit het verband der kerken.

²⁾ Men zie daarover het voortreffelijke geschrift dat de kerkeraad van de Geref. Kerk van Maassluis onder de titel „rekenschap” uitgaf.

³⁾ In de Ned. Herv. Kerk was het lange tijd wet dat aan de gemeente op de zondag die aan Avondmaalsviering voorafging een aantal vragen werd gesteld die door haar werd beantwoord.

Over de opleiding van aanstaande predikanten

Sinds zoveel Geref. Kerken ten gevolge van de manipulaties van de Hoogeveense synode buiten het verband van de „vrijgemaakte” Geref. Kerken waren geraakt, leefde in deze kerken vooral de vraag hoe in de nieuwe situatie de opleiding van de a.s. predikanten diende geregeld te worden.

Omdat het samenleven van deze kerken door de genoemde katastrofe in het ongerede was geraakt en nog geen definitieve vorm had gekregen — terwijl de zaak van de opleiding haast had — kwam verleden jaar op initiatief van de kerken in de classis Gorkum-Dordrecht een vergadering van afgevaardigden der zgn. „vrije” Geref. Kerken bijeen om zich speciaal over de opleiding der a.s. predikanten te beraden. Deze vergadering benoemde een commissie, welke tot opdracht kreeg de mogelijkheden af te tasten welke er ten aanzien van deze opleiding bestonden.

Deze commissie vergaderde meermalen en besprak grondig alle mogelijkheden welke er ten aanzien van de haar bezig houdende materie bestonden. In het kader van haar besprekingen werd o.a. ook contact opgenomen met het college van hoogleraren van de Theologische Hogeschool van de Chr. Geref. Kerken te Apeldoorn. Op 8 febr. jl. had er een samenspreking daarmee plaats. Deze samenspreking geschiedde van beide zijden in een broederlijke geest en met grote openhartigheid. Ze droeg een uitsluitend informatief karakter. Het was de commissie er om te doen zich zo nauwkeurig mogelijk op de hoogte te stellen van de opleiding zoals deze aan de Apeldoornse Hogeschool wordt gegeven, en van de wijze waarop daar de gereformeerde theologie wordt beoefend. Enige afspraak van welke aard ook werd daarbij niet gemaakt.

Het resultaat van de arbeid van de genoemde commissie was dat zij op grond van de ingewonnen informaties en van wat haar buitendien van de arbeid der Apeldoornse hoogleraren bekend was, unaniem besloot aan de kerken te adviseren jonge leden der gemeenten die predikant begeren te worden en met het oog daarop theologie gaan studeren aan te raden zich als student te laten in-

schrijven aan de Theologische Hogeschool van Apeldoorn. Tegelijk besloot zij de kerken te adviseren deze — en ook andere! — studenten intensief in hun studie te doen begeleiden.

Op een op 3 april jl. in Utrecht daartoe bijeengeroepen vergadering van afgevaardigden van zgn. „vrije” Geref. Kerken, waarin het overgrote deel van deze kerken wettig vertegenwoordigd was werd het — vooraf aan de kerken toegezonden — uitvoerig advies der commissie in den brede besproken. Uit de na afloop van deze bespreking gehouden opiniepeiling bleek dat de gehele vergadering zich **unaniem**, en we mogen wel zeggen met blijdschap en dankbaarheid, achter dit advies stelde.

Om alle misverstand te voorkomen moet nog met nadruk worden opgemerkt dat van een of ander „overeenkomst” tussen de in geding zijnde kerken en de Apeldoornse Hogeschool geen sprake is. Tot zoiets had noch de genoemde commissie noch het college van Apeldoornse hoogleraren enige bevoegdheid.

Neen, wat geschied is kan men eenvoudig zo omschrijven: Er is door de genoemde commissie eenstemmig tot de kerken en tot de daarbij belang hebbende leden gezegd dat het naar haar oordeel in de huidige omstandigheden de voorkeur verdient dat a.s. predikanten in „Apeldoorn” gaan studeren. En voorts dat de genoemde vergadering van 3 april zich unaniem dit advies heeft overgenomen.

Ten slotte werd door de vergadering van 3 april aan de genoemde commissie verzocht aan te blijven en voorlopig de nodige maatregelen te nemen tot voorziening in de begeleidingsbehoefte en van haar werk in deze rapport uit te brengen aan de kerken.

C. V.

Boekbespreking

LECTOR WIELENGA
JUBIEERT (1946-1971)

De Akker is de Wereld.

Uitgave van Ton Bolland, Amsterdam, 1971. 179 blz. Prijs f 17,90

Mij werd verzocht (niet door de redactie, wel met instemming van de redactie) een recensie van het hierboven aangekondigde boek te schrijven. Ik wil dat graag doen. Laat ik met enkele persoonlijke herinneringen beginnen. Ik zag en hoorde ds D. K. Wielenga op de allereerste zondag die ik als student in Kampen doorbracht. Dat was in oktober 1935. Professor T. Hoekstra had de gewoonte jonge predikanten te vragen een zondag in Kampen te komen preken, de dominees logeerden bij hun leermeester in de homiletiek, die met hen hun preken besprak. Dat was professorale nazorg. Ik weet nog precies waar Wielenga over preekte. 's Morgens behandelde hij Jona en 's avonds het laatste vers van Handelingen: Paulus die in zijn eigengehuurde woning in Rome vrijmoedig het evangelie verkondigde. Die preek ben ik nooit vergeten. Later hoorde ik Wielenga in Helpman, toen ik daar dominee was. Het ging over het vijfde gebod, het was in het hart van de oorlog. Wielenga preekte actueel: hij eindigde met „Mijn schild ende betrouwen”! Tussen die twee ontmoetingen via de kansel had ik contact met hem als secretaris van de redactie van „Vox Theologica”. Ik vroeg Wielenga te schrijven over de Handelingen der Apostelen. Het werd een voortreffelijk exegetisch artikel. Het staat in de elfde jaargang, 1939-1940. Vaak heb ik het bij het maken van een preek over een tekst uit Handelingen gebruikt.

In 1945 benoemde de synode van Enschede (de eerste na de vrijmaking) ds D. K. Wielenga te Rotterdam tot lector in de zendingwetenschappen. In januari 1946 begon hij zijn werk met een openbare les. Nu, januari 1971, hield hij een gedachtenisrede te Kampen, „Deka”, zoals velen hem in de wandeling noemen, was in die kwarteeuw wel ouder geworden, tegelijk zichzelf gebleven.

L'ABRI LINNENGOEDAKTIE

Dankbaar en blij zijn wij met alles wat er van alle kanten gestuurd is. Bijna elke dag kwam de post met een pakje textiel. Tot nu toe is het volgende ontvangen:

125 lakens
120 slopen
120 handdoeken
118 thee- en keukendoeken
80 washandjes
5 moltons (ook heel nodig)
en wat werk- en stofdoeken

Alles ligt nu in de kasten van „Kortenhoeve” in Eck en Wiel, waar het werk van L'ABRI is aangevangen. Bid voor dat werk, dat het voorspoedig mag gaan. Het gironummer van **L'ABRI-Nederland te Diemen is 2069742**.

Mogen wij de kosten sparen van U allen persoonlijk te bedanken en het langs deze weg recht hartelijk doen?

Verdere zendingen kunnen geadresseerd worden aan: **L'ABRI, Burg. Verburghweg 16 te Eck en Wiel**.

Met vriendelijke groet, namens Comité „Vrienden van L'ABRI”,
Mevr. G. H. Anneveldt-Scholten,
Assen
Mevr. J. van Seventer-van Raalte

Katwijk, 25 maart 1971.

Dat typeert hem, het eert hem ook.

Hij is als enige van de mannen, die in 1945 aantraden om in Kampen onderwijs te geven, nog in actieve dienst. Deddens en Holwerda zijn overleden, Veenhof is met emeritaat. Greijdanus en Schilder, die hij nog als collega's meemaakte, zijn niet meer. Er lag iets weemoedigs in zijn terugblik over die vijftienvintig jaar. De situatie, waarin dit jubileum werd gevierd, droeg aan die stemming bij. Wielenga aarzelde niet dat zelf tot uitdrukking te brengen. Meer dan eenmaal zei hij: „hier staat een bezeerd man voor u”. Hij noemde namen van mannen, die hij miste: de overledenen, ook anderen. Schoep was er niet, die hij in zijn eerste gemeente had bevestigd; Johan van der Hoeven niet; Herman Amelink niet, die bij hem zendingswetenschappen studeerde. Ik vond dat bijzonder fijn gevoeld. Wielenga deed bepaald niet of er niets gebeurd was in die vijftienvintig jaar.

D. K. Wielenga J.Dzn heeft zijn eigen gang gehad in de vrijgemaakte kerken. Hij deelde in haar groei en opbouw, hij werd ze niet ontrouw in jaren van neergang en moeite. Hij had in alles wat zich in die jaren in de kerken afspeelde een levendig aandeel. Hij zag kans het zendingslectoraat en een drukke pastorale praktijk te combineren. Dat was niet mogelijk zonder kracht van Boven. Iedere week college geven in Kampen, iedere zondag twee preken leveren in de kerk in de Simonstraat: geen geringe arbeidsprestatie in het Koninkrijk! Zijn preken verschenen van tijd tot tijd in „Waarheid en recht”: degelijk, exegetisch grondig verzorgd, heilshistorisch getoonzet. Terecht wezen enkele scribenten op zijn bijdrage aan de kerkelijke journalistiek. Zijn artikelen in „De schaapskooi” trokken vaak de aandacht. Eerlijk gezegd: ze hadden ook wel eens mijn instemming niet. Maar ze droegen van a tot z Dekas eigen kleur: een wonderlijke combinatie van ernst en luim, van humor en verantwoordelijkheidsbesef. Inderdaad, Deka ging zijn eigen weg. Hij stond wat kritisch tegenover de doorgaande reformatiegolf van omstreeks 1950. Hij nam een onbekrompen standpunt in tegenover allerlei wetten en overheidsmaatregelen die in onze kring nogal weerstand wekten. Hij werd daarin achteraf vrijwel altijd gerechtvaardigd. In de verwarring en moeite van de laatste jaren nam hij datzelfde onbekrompen standpunt in: streng confessioneel bepaald, maar niet confessionalistisch. Hij had oog voor het pastorale element in de dingen en was geen consequentiedrijver. Zijn trouw aan de vrijgemaakte kerken was nimmer in het geding. Iemand die zo fel in bewogen tijden zijn weg zoekt en vindt, is een opmerkelijke man, de moeite waard eens voor het voetlicht te worden gehaald.

—o—o

Men had Wielenga niet beter kunnen eren dan door een bundel van zijn geschriften uit te geven. Ze ligt thans voor ons: in een prettig groen gewaad gestoken, goed leesbaar, keurig uitgegeven. De titel is uitstekend gekozen: de akker is de wereld. Zo'n titel hoort bij een zendingman. Ze hoort ook bij de inhoud van het boek, dat op verschillende bladzijden wereldniveau bereikt. Klein vaderlands gedoe is deze lector bepaald vreemd. Het comité, dat de uitgave verzorgde, deed er goed werk mee. In allerlei organen verspreide artikelen zijn nu voor een breder publiek toegankelijk. De hoogleraren Kampuis en Trimp schreven een hartelijke voorrede. Wel vind ik het comité een beetje eenzijdig samengesteld, maar dat schijnt in deze tijd nauwelijks anders te kunnen. Gelukkig: de bundel zelf is het niet.

Het boek weerspiegelt de veelzijdige belangstelling van de auteur. Het omvat acht hoofdstukken. Drie ervan hangen nauw samen met zijn missiologische en exegetische belangstelling. Daar is allereerst „Paulus en Aratus”, een interessant gastcollege gegeven in Apeldoorn over Paulus' grote rede op de Areopagus. Wielenga is in de Handelingen der Apostelen grondig thuis. Daarvan getuigt ook het tweede artikel: misschien het meest substantiële uit de bundel: „De plaats van de Handelingen der Apostelen in de openbaringsgeschiedenis”. Ik vind het wel jammer dat de auteur zijn oorspronkelijk artikel uit de „Vox” heeft bekort. Daardoor zijn de literatuurverwijzingen vervallen en het frisse

van een jeugdartikel heeft er m.i. wat schade onder geleden. Het derde, dat ik ook met veel belangstelling las, is „In statu confessionis”. Het is van belang voor ieder, die zich met de betekenis van de confessie bezighoudt, vooral voor het werk op de zendingsvelden. „Symboolvorming is een noodzakelijk onderdeel”, aldus Wielenga, „in de worsteling tussen waarheid en leugen” (32). Aan de uitwerking van deze these is een belangrijk deel van de bijdrage gewijd. Wielenga is beslist geen confessionalist. Daar legt dit artikel getuigenis van af. Hij prijst A. Janse die een waardevolle bijdrage schreef over de strijd van Calvijn tegen Caroli. Calvijn wilde zich niet laten vastpinnen op bepaalde termen uit de oude oecumenische belijdegeschriften. Dat werd door Janse destijds duidelijk in het licht gesteld en verdedigd en Wielenga sluit zich daar bij aan. „In de zaak zelf was bij Calvijn geen spoor van aarzeling, maar de goede man (!) weigerde zich te laten vastnagelen aan letertjes” (33). In dit verband schrijft de auteur de betekenisvolle woorden: „Het is duidelijk, dat men iemand niet mag vragen zich nader te verklaren, zonder dat men gewichtige redenen van nadenken heeft op grond van iemands uitlatingen of geschriften” (34). Wielenga schreef dit in 1967. Hij heeft die woorden in eigen leven waar gemaakt. In het curatorenrapport op de synode van Hoogeveen, staat te lezen, hoe curatoren zich kweten van de opdracht van de synode van Amersfoort-West: de vraag te stellen aan alle docenten te Kampen „te beloven, dat zij zich in hun onderwijs zouden voegen naar wat de generale synode met betrekking tot de „Open Brief” heeft uitgesproken”. Na vermeld te hebben hoe de andere docenten „meer of minder uitvoerig” die vraag beantwoordden, vervolgt het rapport: „Lector ds Wielenga was van oordeel, dat voor het stellen van deze vraag aan hem geen aanleiding bestond, gelet op het feit, dat hij bij zijn optreden als lector het Ondertekeningsformulier voor hoogleraren en lectoren aan de Theologische Hogeschool heeft ondertekend en sinds zijn optreden als lector geen aanleiding heeft gegeven tot verdenking ten aanzien van zijn confessionele trouw” (Acta Hoogeveen, blz. 456). Het kostte Wielenga een standje van de synode van Hoogeveen: „het te betreuren, dat de gevraagde belofte door deze beide docenten (D. K. Wielenga en Ph. Poorda) niet is gegeven” (Acta Hoogeveen, blz. 304).

In dit derde artikel over de betekenis van de confessie voor het zendingsveld zegt Wielenga óók: „Ik voor mij zie geen enkel heil in het onderzoek naar een nieuwe belijdenis” (37) en hij vermeldt met voldoening hoe de Arnhemse artikelen van 1930 sneuvelen onder de kritiek van Greijdanus en J. Ridderbos. Wel erkent hij, dat er een „tijdgebonden” facet aan de confessionele geschriften van de kerk is. „Natuurlijk kan niet ontkennd worden dat de westerse confessies het stempel dragen van de eeuw en van het volk bij haar ontstaan. Inzoverre zijn ze inderdaad tijdgebonden. Maar dit kan niet slaan op de inhoud, hoogstens op de vormgeving” (50). Ik kan zijn betoog in dit artikel goed onderschrijven. Destijds verdedigde ik bij mijn promotie de stelling, dat het te betreuren is „dat de Evangelische Christelijke Kerk van Nieuw-Guinea in haar belijdenisvorming niet meer rekening hield met de klassiek-reformatische belijdenisgeschriften zoals b.v. de Heidelbergse Catechismus”.

De samenstellers van de bundel namen twee artikelen van Wielenga op met betrekking tot actuele kerkelijke gebeurtenissen. „Van Arnhem tot Berkel” bespreekt de droeve situatie in 1952 na het overlijden van K. Schilder en B. Holwerda. „Pastoraal zelf-onderzoek”, een schooldagrede uit 1962, gaat in op de kerkelijke situatie in het begin van de zestiger jaren. Het bevat behartigenswaardige wenken voor pastores, gegeven uit een warm pastoraal hart. Hier spreekt een pastor pastorum, een herder van herders. We vragen ons wel af of de pastor in 1962 niet soms wat sterk naar één kant keek.

Met veel plezier lezen we het historisch artikel over de beide Maria's Stuart. De eerste: de Schotse Koningin, die de reformatie tegenstond; de tweede, die als echtgenote van de Koning-Stadhouder met kracht voor de reformatie opkwam. Een fijn artikel.

Tenslotte zijn er twee dogmatisch georiënteerde hoofdstukken: „Enkele aspecten van

Artikel 25 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis” en „Kanttekeningen bij de dusgenaamde theologie der revolutie”. Het eerste is beslist actueel bij de in de synodaal-gereformeerde kerken oploeiende strijd over de plaats van Christus' voldoening in de leer der satisfactie. Ieder, die zich over die strijd oriënteren wil, zal goed doen van deze studie kennis te nemen. Het laatste opstel „Kanttekeningen bij de dusgenaamde theologie der revolutie” is theologisch bijzonder krachtig, het is ook menselijk en ontroerend. Wielenga bereikt daarin niveau, hij stoot door tot wat onze tijd geestelijk en theologisch beweegt. Ik heb het met ontzag gelezen. De mens van de revolutie, zo concludeert de auteur, kan zich niet neerleggen bij de statusquo. „Hij verstaat de bloedige ernst van het Nee-zeggen, hij weigert niet alleen, maar hij verzet zich metterdaad. Dat is dan de weg van de negatieve theologie, zonder enig positief alternatief. Het einde is de chaos onder nameloze terreur, in bloed en tranen gaat de mensheid onder. Wie aan dit bedrijf nog de naam van Jezus Christus durft verbinden, weet niet wat hij doet. We hopen maar, dat ze niet weten wat ze doen. Maar deze theologie der revolutie is in merg en been revolutionair, het is de rebellie tegen de levende God zelf en tegen zijn gezalfde”. Het stuk eindigt met een rei van Vondel over de Luciferisten. Ze laat de keus tussen het lied van de revolutie tegen God en de zegezing op de Sjaloom.

Alles samenvattend: een boeiende bundel over eigentijdse exegetische en dogmatische onderwerpen die mee door de uitvoerige literatuuropgaven tot verdere studie stimuleert. We feliciteren met deze bundel niet alleen de schrijver maar ook mevrouw Wielenga aan wie de kerken dankbaarheid zijn verschuldigd en dat zij haar man al deze jaren hielp zijn dubbele taak in Kampen en Rotterdam met zegen te vervullen. Wij wensen de auteur nog veel vruchtbare jaren op de preekstoel en de kathedraal.

Enschede.

R. H. BREMMER

Wij lezen dezer dagen in de krant.....

in memoriam Jacoba Vreugdenhil

Dezer dagen is in de Here ontslapen de fijnzinnige, christelijke schrijfster Jacoba Vreugdenhil. Het Friesch Dagblad schreef over haar het volgende sympathieke artikelje. Er stond boven: Een meisje als Lientje.

Zij was een jonge journaliste en zij had voor het moment haar werk er weer opzitten. Haastig liep zij de trap af, de voordeur uit, en — zij kwam nog net op tijd om te zien, hoe een ander meisje door het zware verkeer vlak bij de trottoirband te pletter werd gereden.

Toen is er een boek gegroeid, dat veel meer was, véél meer, dan een fantasie rondom zo'n ongeluk, een fantasie over ontstelde ouders, over een verleden, een levensgeschiedenis, die opeens een abrupt einde nam. Toen ontstond een verhaal, dat meteen een heel ernstige vraag was, een vraag van een Christin aan Christenen: hoe bar en boos is in ons leven de vraag van Kaïn tot een leidraad geworden: ben ik mijns broeders (of mijn zusters) hoeder? Zo ontstond. *Een meisjes als Lientje*.

En nu is de schrijfster, Jacoba Vreugdenhil, overleden. Zij, die haar van nabij gekend hebben, weten, hoe rijk haar leven was, ook in het lijden. Zij, die haar werk kennen, weten, wat zij betekende in de literatuur van de jaren, die achter ons liggen.

Maar nu wij haar gedenken, valt voor ons persoonlijk gevoel toch alle nadruk op dat éne boek: Een meisje als Lientje, en met name op die vraag, die de schrijfster ons stelt in dat boek. Want het is een ontdekkende vraag.

een eigen bedrijf

Er is in de laatste jaren veel rumoer geweest rondom ds Toornvliet. De Geref. Kerken hebben enorm veel met hem te stellen gehad. Ten slotte is hij na eindeloze procedures als predikant geschorst.

De gang van zaken interesseerde vooral de oudere „vrijgemaakten” bijzonder. Want er is in Nederland vermoedelijk niemand die de slachtoffers van de synodale manipulaties uit de jaren veertig zo zwart heeft gemaakt en zo giftig heeft vervolgd als ds Toornvliet. Hij had daartoe een speciaal blad tot zijn beschikking gekregen. Namelijk het beruchte „De Strijdende Kerk”. Toen het plezier van de bestrijding der vrijgemaakte kerken er een beetje af was werd „De Strijdende Kerk” onder ds Toornvliet een ultra-

linkse krant. Bekend en berucht werd ds Toornvliet als radio-predikant van Bloemendaal. Zijn werk daar eindigde met zijn afzetting. Nu is hij „voor zichzelf” begonnen. We lezen het volgende: „De radiopredikant ds G. Toornvliet heeft een nieuw pastoraal centrum geopend te Bloemendaal. Bij de officiële ingebruikname waren enige honderden leden van zijn radiogemeente uit alle delen van het land aanwezig. Dit pastorale centrum van waaruit voortaan alle activiteiten van ds Toornvliet gecoördineerd worden nu het contact met de Gereformeerde Kerk door zijn schorsing definitief verbroken is, werd gefinancierd door de radio-gemeente van de predikant.”

een goed bericht

Onlangs gaven we hier een mededeling door, gepubliceerd in het officiële orgaan van de Ned. Herv. Kerk, dat het er met de financiën voor de zending welke van deze kerk uitgaat zeer slecht voorstond. In oktober van het vorige jaar was nl. pas een derde van het voor 1970 benodigde bedrag van vier miljoen binnen. In het laatste kwartaal van 1970 is evenwel een stroom van giften losgekomen zodat ten slotte de jaarrekening kon worden afgesloten met een bedrag aan inkomsten groot 4½ miljoen gulden! Om evenwel het begonnen werk voort te zetten zal in het volgende jaar 25% meer moeten worden opgebracht. Van uitbreiding is dan nog geen sprake!

hervormden kunnen slechts lid zijn van één kerk

De hervormde synode wil niet dat leden van andere kerken tegelijk het lidmaatschap van de hervormde kerk voluit toegekend wordt. Hierom was gevraagd door vertegenwoordigers uit de snel groeiende groep gemengd gehuwden.

Wel besloot de synode dat het gemakkelijker moet worden gastlid te worden in de hervormde kerk. Dit besluit week af van het voorstel dat was ingediend door de raad voor het contact met andere kerken, dat met veel enthousiasme werd verdedigd door prof. dr Bronkhorst. Hij wees erop dat in de synode sterk werd gepleit voor het handhaven van geboorteliden, ook al weten zij soms niet eens dat zij lid van de Ned. Herv. Kerk zijn. Bronkhorst wees op de tegenstrijdigheid, dat de synode nu een gereformeerde of rooms-katholiek, die samen met zijn of haar man of vrouw actief wil zijn in de Ned. Herv. Kerk, het lidmaatschap van die kerk wordt onthouden.

Bronkhorst kreeg niet genoeg steun, mogelijk omdat de hervormde synode het lidmaatschap voor leden van andere kerken uit oecumenische motieven minder verkoopbaar acht.

Het voorstel om een bijzonder lidmaatschap te creëren, waarbij iemand van meer dan één kerk (bijzonder) lid zou kunnen zijn werd met 24 tegen 21 stemmen verworpen.

een vraag in „Waarheid en Eenheid”

In „Waarheid en Eenheid” stond het volgende: De Gereformeerde Kerken beschikken, naar wij vernemen, over een rapport over de toestand in Brazilië, dat, naar ons medegedeeld werd, „zuiver en objectief” is. Het is van de hand van een ter zake kundige met ruime Braziliaanse ervaring, Dr J. C. Gilhuis van Soest.

Maar dit is geheim en ons wordt gevraagd: „Waarom durven de zendingsdeputaten de feiten, die zij (hierdoor) weten, niet te publiceren? Ook soms uit angst voor links? We houden ons hart vast, wat er nu weer met Nederlands kerkgeld gaat gebeuren.”

In een gesprek met enige Duitse paters, zo vernamen we verder, kwam naar voren: „We weten gewoon niet meer, wat we nu doen moeten. Men gelooft ons in Europa niet meer.” Een der paters zei: „Mijn familie schrijft mij, dat ze voor mij bidden, dat ik niet te hard gefolterd word en dat, terwijl ik nog nooit zo vrij geweest ben. Als ik het ze schrijf, dan geloven ze me niet, en denken, dat ik gedwongen word om leugens te schrijven.”

Is er in deze verwrongen sfeer, waar echt „de vader der leugenen” wel iets mee te maken heeft, soms ook een taak voor de Gereformeerde Kerken, in eerste instantie de zendingsdeputaten?

ontwikkelingshulp

Als men de „progressieven” van onze dagen hoort branden ze van liefde voor de „onderontwikkelde gebieden” en de discriminatie, het kolonialisme, de uitbuiting die daar heersen! Als je de verhalen van deze „progressieven” door de radio of voor de televisie hoort en ziet vraag je je soms bezorgd af hoe deze mensen gebogen als ze zijn onder de last van deze ellende nog kunnen leven! Om van rustig slapen maar niet te spreken! Onlangs hielden de vakbonden een enquête over de vraag voor welke doeleinden de verhoogde rijksinkomsten gebruikt zouden moeten worden en welke van die doeleinden daarbij de voorrang zouden moeten hebben en welke langer

zouden moeten wachten of niet aan de beurt behoeften te komen. De uitslag van deze enquête was verrassend. Bij het N.V.V. en het N.K.V. moet de ontwikkelingshulp volgens het kader zo ongeveer onderaan op de lijst staan!

„Geen woorden maar daden” zingen ook de „progressieven” graag! 'n Nuchtere nederlander reageert in dat verband met deze enquête: „Zeggen en doen is twee”.

eerherstel voor Luther en Calvijn

Onder dit opschrift schreef M. Groenberg in „Hervormd Nederland” het volgende:

In mijn ochtendblad lees ik: Op grond van het nieuwe wetboek van de r.k. kerk, dat na tien jaar van voorbereiding binnenkort zal worden gepubliceerd, valt eerherstel te verwachten voor de meesten, die in het verleden zijn geëxcommuniceerd, wellicht ook voor de hervormers Luther en Calvijn.

Laat ik zeggen, dat ik niet met spanning naar dit eerherstel uitzie. Luther en Calvijn zijn al vier eeuwen dood. Zolang iemand nog leeft is eerherstel van belang. Als iemand dood is, wordt het steeds onbelangrijker. Dan gaat men de historie soms zelf rehabiliteren. Dat kan zo ver gaan, dat de „eervollen” van indertijd door de historie op de beklagdenbank terecht komen. Ze zijn hun eer een beetje of een beetje erg kwijtgeraakt. Zolang iedereen nog leeft, kunnen ze nog trachten de zaak goed te maken. Maar zodra de betrokkene dood is en in versterkte mate wanneer ze zelfs dood zijn valt er niet veel meer goed te maken.

Zo is het ook in deze zaak. Luther en Calvijn hebben geen eerherstel meer nodig. De historie heeft hen allang gerehabiliteerd. De historie heeft ook hier op pijnlijke wijze de rollen omgedraaid. Ik kan me begrijpen, dat de r.k. kerk graag wat wil doen aan de beslissingen van indertijd, waardoor haar eigen eer zo sterk is aangetast. 't Is niet leuk, als je als kerk indertijd Galilei dwong de ketterij te herroepen, dat de zon het vaste middelpunt was en de aarde zich daar omheen bewoog. 't Is niet zo leuk, als je als kerk indertijd Luther hebt geëxcommuniceerd. Daar wil je iets aan doen!

Ik zeg dat niet met een beschuldigende vinger richting-Rome. Ze is een wereldkerk en heeft een lange historie en op haar weg beging ze zo het een en ander dat haar niet tot eer strekte. Maar elke kerk heeft van die dingen. Calvijn heeft zijn Servet. De hervormde kerk heeft o.a. De Cock en zijn Afscheiding. Wel wachten we met belangstelling af wat de r.k. kerk zal doen aan het herstel van haar eigen eer, nu het eerherstel van Calvijn en Luther niet meer nodig is.

Als je zo'n artikeltje leest denk je als vanzelf ook aan de synode van Sneek-Utrecht uit de jaren 1942-'46...

En aan die van Amersfoort 1967 en Hoogeveen 1969!

En we wachten ook met belangstelling af.

uit hervormd Leeuwarden

Op de voorjaarsvergadering van de Bond van Hervormde mannen in Friesland verklaarde ds J. U. van der Heide: Het is vroeger meermalen voorgekomen dat rond Pasen in Leeuwarden 350 tot 400 jonge mensen door het doen van openbare belijdenis van hun geloof toetraden tot de kerk, lidmaten werden van de Ned. Hervormde Kerk. Die tijd is voorbij. In verscheidene plaatsen zijn het enkelingen, die lidmaat willen worden van de kerk, hoogstens — zoals in Leeuwarden — enkele tientallen. De negen hervormde dominees in Leeuwarden hopen nu samen 55 tot 60 nieuwe lidmaten te bevestigen. Veel jonge mensen uit kerkelijke gezinnen gaan niet meer naar de catechisatie en het volgen van de catechese wordt ook niet meer gezien in betrekking tot het doen van openbare belijdenis.

Vredesconferentie de Praagse Christelijke

„Het bestuur van de Praagse christelijke vredesconferentie (CFK) heeft het Nederlandse regionale comité uit de beweging gestoten. Hetzelfde lot is het Franse comité gevallen.

Deze besluiten zijn genomen op een vergadering in Gummersbach (West-Duitsland) onder leiding van de Russische metropoliet Nikodim.

Prof. dr Joh. de Graaf te Utrecht en enkele andere Westeuropese voormannen van de CFK hebben geprotesteerd tegen deze vergadering, die zij als onwettig beschouwen.

De verwickelingen in de Praagse christelijke vredesconferentie na de Russische inval in Tsjechoslowakije in 1968 (de reactie daarop van de toenmalige leiding, de 'machtsgreep' van Nikodim, het gedwongen aftreden van Tsjechische secretaris-generaal dr J. Ondra en het terugtrekken van prof. Hromadka, die kort daarop stierf) leidden vorig jaar tot een open breuk tussen Oost- en West-Europeaan.

Sindsdien zijn de comité's in Groot-Brittannië en Zwitserland opgeheven. Van het Westduitse comité

scheidde zich een Nikodim-getrouw groepje af onder leiding van dr Herbert Mochalski. Het Italiaanse comité besloot, de medewerking voorlopig te bevrizen. Frankrijk en Nederland hadden nog geen definitieve beslissing genomen.

De vergadering in Gummersbach besloot, in al deze landen 'contacten te zoeken met christelijke broeders en zusters, die bereid zijn in gemeenschappelijke verantwoordelijkheid met de CFK voor de vrede te werken.’

In Gummersbach vergaderden het presidium (zeven leden), het dagelijks bestuur en het internationaal secretariaat met elk ongeveer 25 man. Typerend was, dat onder hen behalve drie leden van het Westduitse splintercomité zich maar één afgevaardigde uit West-Europa bevond: de Zwitser dr Heinrich Hellstern. De Russen vormden verreweg de grootste delegatie.

De Westduitser dr Heinz Kloppenburg overhandigde, mede namens prof. De Graaf, prof. dr George Casalis (Parijs) en de Zwitser ds Martin Schwarz een protestbrief aan de deelnemers, waarin zij de vergadering onwettig noemen. 'Hoewel wij rechtmatig gekozen leden van deze organen zijn, hebben wij geen uitnodiging ontvangen’, stelden zij daarin vast.

Tevoren had Nikodim in Rome, West-Berlijn en in Keulen gesproken met de voorzitters van de regionale comité's in Italië (dr Giorgia Girardet), West-Berlijn (ds Joachim Kanitz) en de Bondsrepubliek (dr Kloppenburg). De Rus zei later, dat deze gesprekken in een broederlijke sfeer verliepen, maar niet tot enig resultaat leidden.

De houding van de afgevaardigden uit de Derde Wereld in het conflict blijft nog ambivalent. Van 30 september tot 3 oktober zal in Praag de vierde 'pan-christelijke vredesconferentie' worden gehouden. Er worden rond driehonderd deelnemers verwacht.”

In de communistische landen wordt een kerk alleen erkend als ze zich volledig laten „gelijkschakelen” en „positief” staan ten opzichte van alles wat de machthebbers doen. De patriarch Nikodim keurde dan ook de Russische inval in Tsjechoslowakije zonder enige reserve goed.

„de wedstrijd van deze eeuw”

Zo werd de boksmatch welke onlangs in Amerika plaats vond genoemd. Het is om het peil van de westerse beschaving te leren kennen interessant daaromtrent enkele feiten te noemen.

1. De organisator ervan, de heer Jack Kent Cooke, heeft er een goede tien miljoen gulden aan verdiend.

2. De totale opbrengst van het spul was, met inbegrip van wat de televisie voor de uitzending ervan betaalde ruim honderd miljoen gulden.

3. De twee spelers toucheerden voor hun optreden elk negen miljoen gulden.

4. Er waren plaatskaarten verkocht tot een maximum van zes en dertig honderd gulden.

5. In Amsterdam werd in de nacht waarin de boksmatch werd uitgezonden 20 duizend kilowatt elektrische stroom meer gebruikt dan normaal het geval is.

6. In de hal waarin het gevecht plaats vond was voor twee personen de emotie zo groot dat ze daar aan een hartverlamming overleden.

7. De overwinnaar in het gevecht Joe Frazier werd voor de militaire dienst omdat hij de vragen van een eenvoudige intelligentie-vragen niet kon beantwoorden.

8. De verliezer, Cassius Clay, moet nog een tijd de gevangenis in vanwege zijn dienstweigering.

9. Meer dan tachtig politie-agenten waren nodig om zeven duizend mensen in het Coliseum te beteugelen. Deze mensen waren woedend omdat de apparatuur van het gesloten televisiecircuit weigerde! Toen de politie kwam waren meubelen, projectors, loketten en ruiten reeds kort en klein geslagen. De zeven duizend hadden 36 gulden voor een plaatskaart betaald.

10. Prof. dr H. Verbiest, neurochirurg uit Utrecht verklaarde in verband met dit gevecht: „Als neuroloog sta ik toch iedere keer weer verbaasd als ik zie wat bij dit soort boksmatches door het menselijk hoofd wordt geïncasseerd. Dit zijn stuk voor stuk stoten die een normaal mens ten koste van alles moet proberen te ontlopen. Alles wat wij nu juist proberen te vermijden en slecht vinden voor het hoofd zie je bij zo'n match aan de lopende band gebeuren en opvangen alsof het een peuleschilletje is...”

11. Ten slotte nog dit krantenbericht: De New York Times heeft naar aanleiding van de strijd om de wereldtitel zwaargewicht tussen Cassius Clay en Joe Frazier geëist dat het beroepsboksen in Amerika wordt verboden. „Men moet erkennen dat het hier alleen maar gaat om bloedig amusement, dat in zijn nuttelosheid en decadentie herinnert aan vergane beschavingen”, aldus het blad. „Dit had met de mannelijke kunst der zelfverdediging niets te maken. Het was een overbetaald superspektakel, waarbij twee mensen elkaar onder de ogen van een hysterische massa trachtten te verwonden. Een voorstelling als deze is in wezen onmenselijk en onwaardig”.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Amsterdam-Zuid: ds. G. Mul te Deventer; te Vlaardingen-B: ds A. Geelhoed te Hasselt; te Blija-Holwerd-B: ds E. J. Oosterhuis te Lemele-Lemelerveld; te Uithuizen-B: ds R. Koolstra te Driebergen; te Ureterp-B: ds J. de Feijter te Hoogezand-Sappemeer.

Bedankt: voor Goes-B: ds B. de Vos te Ten Boer; voor Burlington-West (Can.): ds M. Brandes te Hengelo; voor Velp-B: ds P. Deddens te Rozenburg; voor Lincoln (Can.): drs D. Deddens te Leeuwarden; voor New Westminster (Can.): ds A. N. Hendriks te Delft; voor Gorinchem-B: ds B. van Zuylekom te Groningen-Z.

ADRESSEN

Haren (Gr.). Ds J. Zwart, Couperushof 4, Haren (Gr.).

C.O.G.M.A. Contact Orgaan Gereformeerde Militairen en Alleenstaanden — Het adres van de secretaris-penningmeester is thans H. J. Bosch, Hekselbrink 83, Enschede, tel. 05420-62272. Postgirono. 985021.

We verzoeken de kerkeraden dringend de namen en adressen van militairen die naar Duitsland vertrekken of daar reeds gelegerd zijn, aan bovenstaand adres door te geven.

Verzoeken om bandrecorders en geluidsbanden met preken voor gezinnen die te West-Duitsland of elders in het buitenland woonachtig zijn kunnen eveneens aan bovenstaand adres gericht worden.

Barendrecht — De raad van de Gereformeerde Kerk te Barendrecht ontving van dr M. J. Arntzen te 's-Gravendeel, voorheen predikant bij de Geref. Kerk (syn.) aldaar, toen deze zich meldde als lid van de gemeente te Barendrecht, het verzoek de weg voor hem te openen tot de bediening van het ambt van dienaar des Woords in een van de Gereformeerde Kerken („buiten Hoogeveens verband”).

Omdat dit een zaak is, die alle kerken aangaat, heeft de kerkeraad van Barendrecht het oordeel gevraagd van de zusterkerken te Overschie, Schiedam en Vlaardingen. Deze kerken zonden een afvaardiging naar een vergadering van de kerkeraad te Barendrecht op maandag 5 april 1971.

Op deze vergadering waren tevens aanwezig de oudste predikanten uit het ressort Dordrecht-Gorinchem, t.w. ds H. Amelink van Langerak en ds P. Veldstra van Leerdam.

Na een gesprek met dr Arntzen sprak deze vergadering uit, dat er geen enkele verhindering is, waarom dr Arntzen niet zou kunnen worden beroepen tot de dienst des Woords en der sacramenten in een van de Gereformeerde Kerken („buiten Hoogeveens verband”).

Zij beveelt hem gaarne in de aandacht van de kerken aan, opdat dr M. J. Arntzen onder Gods zegen een arbeidsterrein moge ontvangen in een der kerken.

W. G. Rietkerk, praeses
G. L. v. d. Kooy, plv. scriba

AAN ONZE ABONNEES

Met april begint de nieuwe jaargang van Opbouw.

Mogen we de abonnees beleefd verzoeken hun abonnementsgeld ten spoedigste te gireren.

Ter voorkoming van onnodige onkosten, inningskosten thans f 1.50 per kwitantie, bespaart U ons veel werk.

Abonnementsprijs f 15,— per jaar,
f 7,50 per halfjaar.

Studenten betalen f 12,— per jaar.

Abonnementen buitenland f 20,— per jaar, luchtpost f 40,— per jaar.

Gironummer 233117 Drukkerij Steenbergers Zeist, met bijvermelding „voor Opbouw”.

Bij voorbaat dank voor Uw medewerking.

Adm. Opbouw

GEREF. KORR. KLUB v. alle leeft. (ook kennism.)
Postbus 58, Den Helder.

Met dank aan God melden wij U de geboorte van onze zoon en broertje

KAREL CORNELIS

K. C. Smouter
W. Smouter-Wassink
Willem
Bas
Gert
Joke
Freek

Breda, 1 april 1971
Gen. v. d. Plaatstraat 10

Heden werd, na een kort ziekbed, van haar aardse zorgen bevrijd mijn lieve vrouw, onze onvergetelijke moeder, behuwd-, groot- en overgrootmoeder

BURGJE SEELE-SCHOUTEN,

zij werd 74 jaar.

Dat zij nu eeuwig, zorgeloos leeft bij haar Heer en Heiland is onze Paasvreugd.

J. Seele
M. C. v. d. Bouwhuysen-Seele
Chr. v. d. Bouwhuysen
J. Seele
P. Seele-Kentie
Kleinkinderen en achterkleinkind

Rotterdam, 3 april 1971
„de Schutse”, Cordell Hullplaats 22.
Corr. adres: J. Seele,
Ribeslaan 89, Rotterdam-12.

De begrafenis heeft inmiddels in het familiegraf op de Ned. Herv. begraafplaats „Oud Kralingen” plaatsgehadt.

HARDINXVELD-GIESSENDAM

Gevraagt aan de School met de Bijbel, Rivierdijk 796, met ingang van 1-7-'71

een onderwijzeres

voor klas 2 (30 leerlingen)
bevoegd voor g, k en r.
Positief Chr. beginselen.

Sollicitatie aan H. C. Boerboom, H.d.S., Stationsstraat 13, Hardinxveld-Giessendam. Tel. 01846-2978

HET BESTUUR

van de
STICHTING EMERITAATSVORZIENING
„S.E.O.”

deelt mee, dat de

voorjaarsvergadering

met de aangesloten kerken D.V. wordt gehouden op **ZATERDAG 8 MEI**, aan van 10.30 uur precies, in de Jeruzalemerkerk, Troosterlaan 65 te Utrecht.

GEVRAAGD DOOR PARTICULIER:

Kittel, Theol. Wörterb. z.A.T.
Zahn, Komm.
Keil-Delitzsch, Komm.
Strack-Billerbeck.

Brieven onder no. 248, Gelderse Boekh. Postbus 1148, Arnhem.

WELKE PREDIKANT IS IN DE GELEGENHEID

voor te gaan in de diensten des Woords te Velp op zondag 25-7, 1-8, 8-8, 31-10 of 19-12 '71?

Scriba: Kerkallee 88, Velp (Tel. 08302-4256)

MIDDENMEER (Wieringermeer)

Het Bestuur van de Chr. Nat. School vraagt per 1 augustus een

onderwijzer of onderwijzeres

Nieuwe leermiddelen.
Mooie 6-mansschool.
Examencandidaten kunnen meesolliciteren.

Middenmeer is een mooi polderdorp met uitstekende verbindingen met Alkmaar, Amsterdam en Leeuwarden.

WONING BESCHIKBAAR!

Brieven graag aan F. C. Hoogteijling, H.d.S., Schoolpad 1, Middenmeer. Tel. 02270-428.

ER IS NOG PLAATS IN ONZE BUNGALOW'S!!!!

Voor de Pinkstervakantie, of tot 26 juni, en na 7 augustus.

Wegens annulatie vrijgekomen 2 pers. Bungalow van 24 juli tot 14 augustus.

En een 4 pers. kampeervagen vrij tot 10 juli en na 24 juli.

Ook met uw tent of caravan bent U hartelijk welkom op onze camping.

Eigen kinder- en kleuterbad.

CAMPING EN BUNGALOWPARK

„Ackersate”

Harremaatweg 26 - Voorthuizen - Tel. 03429-1274

VERSCHEENEN:

ADRESSENLIJST GERF. KERKEN (Het z.g. blauwe boekje) 1971

De nieuwste gegevens over de kerken die door de synode van Hoogeveen zijn uitgesloten.

124 pagina's. Zonder bandje f 3,50 plus porto (f 0,50). Met bandje f 4,50 plus porto (f 1,—)

Bij aantallen zijn de portokosten uiteraard lager. Bij bestelling vermelden of band gewenst wordt.

De inhoud past in het oude bandje en is voorzien van boorgaten. Verwisseling dus heel eenvoudig.

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN — AMSTERDAM
Valkenburgerstraat 106 Postgiro 22960

Voor vakantie te huur van 29 juni—10 juli, in mooi Arnhem,

HERENHUIS MET GROTE TUIN

5 minuten van zwembad.

Voor 6 personen.

Inlichtingen 085-420062

Ons huis, moderne, ruime

EENGEZINSWONING

van alle gemakken voorzien, nog te huur van 24 juli—7 augustus.

Bennebroek (N.-H.) nabij Noordzee-kust. Telefoon 02502-7090.

Wie kan ons helpen aan een

GERIEFELIJK ZOMERHUISJE

voor 5 personen, liefst op een van de Wadden-eilanden, in de periode van ongeveer 9-26 augustus.

Ds. H. Venema, Roodeschool, tel. 05954-6276.